

Diagnoza i profilaktyka uzależnień
wśród młodzieży
wyzwaniem dla społeczności lokalnej

SERIA WYDAWNICZA
BIBLIOTEKA „WYCHOWANIA NA CO DZIEŃ”

WYCHOWANIE

NA CO DZIEŃ

DWUMIEŚCZNIK
NAUKOWY
ZWŁADKA
METODYCZNA

**Diagnoza i profilaktyka uzależnień
wśród młodzieży
wyzwaniem dla społeczności lokalnej**

Redakcja naukowa
Jan A. Malinowski

AKAPIT

WYDAWNICTWO
EDUKACYJNE
TORUŃ
2016

Recenzenci

dr hab. Czesław Kustra, prof. Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
dr hab. Marek Walancik, prof. Wyższej Szkoły Biznesu w Dąbrowie Górniczej

Redaktor prowadzący
Marta Malinowska-Reich

Redaktor techniczny
Dawid Iwanowski

Korekta
Janina Malinowska

Projekt okładki
studio graficzne RASPBERRY.com.pl

© Copyright by Wydawnictwo Edukacyjne „AKAPIT” s.c.
Toruń 2015

Druk publikacji dofinansowany został ze środków Miasta Toruń

ISBN 978-83-63955-41-0

Wydawnictwo Edukacyjne „AKAPIT” s.c.
87-100 Toruń, ul. H. Piskorskiej 12/23
tel. 56 648 55 53, e-mail: info@weakapit.pl

Oferta wydawnicza oraz sprzedaż internetowa: **www.weakapit.pl**
tel. 601 880 321

Druk: Machina Druku, www.machinadruku.pl

Spis treści

Wstęp	7
Jan A. Malinowski Zintegrowane działania środowiskowe w zakresie profilaktyki uzależnień – osiemnaście lat doświadczeń toruńskiej kampanii	9
CZĘŚĆ I	
Uzależnienia jako problem społeczno-pedagogiczny. Z teorii i badań zjawiska	23
Maria Deptuła W kierunku profilaktyki opartej na naukowych podstawach	25
Mariusz Jędrzejko, Marzena Netczuk-Gwoździewicz Psychospołeczne uwarunkowania zachowań ryzykownych młodzieży – przegląd wybranych koncepcji	39
Kinga Kuszak Programy profilaktyczne w przedszkolu i szkole. Założenia a rzeczywistość	55
Wioletta Junik Szkoła wzmacniająca rezyliencję	75
Iwona Rudek Nauczyciele i rodzice jako partnerzy w profilaktyce uzależnień	89
Mariusz Jędrzejko Dopalacze – zjawisko i zagrożenia	99
Karina Leksy Media – dobrodziejstwo, które uzależnia	113
Tomasz Biernat Pornografia jako zagrożenie dzieci i młodzieży: konteksty społeczne i kulturowe	123

CZĘŚĆ II

Profilaktyka uzależnień.**Propozycje metodyczne** 141

Jacek Szczepkowski

Młodzież i narkotyki – Podejście Skoncentrowane na Rozwiązaniach,
czyli przesłanki do pracy w zakresie zmiany ryzykownych zachowań 143

Łukasz Kołomański

Przeciwdziałanie uzależnieniom. Program zapobiegania zażywania
środków psychoaktywnych wśród dzieci i młodzieży 155

Beata Talarczyk-Rumińska

Nikotyna – najczęstsze uzależnienie młodego człowieka.
Jak temu zapobiegać? 185

Jolanta Łętowska

Powstrzymać modę „na branie” 195

Anna Kujawa

Uzależnienia od komputera i Internetu.
Czy gry komputerowe to dobra forma spędzania wolnego czasu? 205

CZĘŚĆ III

Toruńskie październikowe kampanie profilaktyczne 1998–2015**zorganizowane przez Wydział Zdrowia i Polityki Społecznej****Urzędu Miasta Torunia.****Fotorelacja** 213

Konferencje i debaty na temat profilaktyki uzależnień 214

Profilaktyka w przestrzeni miasta 218

Sport alternatywą dla uzależnień 221

Profilaktyka na szlaku turystycznym 224

Sztuka i kultura formą profilaktyki 227

Profilaktyka uzależnień troską władz samorządowych 231

Informacja o autorach 233

Wstęp

Po dłuższej przerwie przekazujemy Czytelnikom kolejną pozycję w nieco zmienionej serii wydawniczej „Biblioteka Wychowania na co Dzień”, co jest następstwem dokonanych dwa lata temu zmian w wizerunku czasopisma o tym właśnie tytule, które zostało wówczas ponadto przekształcone z miesięcznika w dwumiesięcznik. Przygotowując do druku niniejszą książkę postanowiliśmy wydać ją, jak i następne pozycje, w nieco większym formacie niż poprzednie trzy książki, które ukazały się w serii. Zmiana, z pozoru niewielka, daje większą swobodę w formatowaniu treści, zwłaszcza, że publikujemy też teksty o charakterze metodycznym. Warto także odnotować, że poprzednie trzy książki miały charakter autorski, gdyż zostały przygotowane przez konkretnego autora systematycznie zamieszczającego swoje teksty na łamach „Wychowania na co Dzień”. I tak, jako pierwsza pozycja w serii w roku 1997 została wydana książka prof. Andrzeja Olubińskiego pt. *Socjalno-wychowawcze problemy postkomunistycznego społeczeństwa* zawierająca 10 esejów opublikowanych wcześniej w naszym czasopiśmie. Rok później ukazała się książka prof. Kazimierza Denka pt. *O nowy kształt edukacji*, a w kolejnym roku książka prof. Stanisława Kawuli zatytułowana *Człowiek w relacjach socjopedagogicznych. Szkice o współczesnym wychowaniu*, której wydanie drugie – poprawione i uzupełnione miało miejsce w 2004 r.

Uruchamiając serię zakładaliśmy, że będą w niej ukazywać się także prace zbiorowe, wyraźnie ukierunkowane tematycznie, zawierające wybór ważnych artykułów naukowych, jak i popularyzujących wiedzę z danego zakre-

su. Zgromadzenie ich w jednej publikacji książkowej zapewnia bowiem dłuższą żywotność i pozwala dotrzeć do osób, które nie są prenumeratorami czasopisma lub nie mają dostępu do biblioteki, w której gromadzone są jego archiwalne roczniki. Po dłuższych dyskusjach zdecydowaliśmy się, że tematyka pierwszej pracy zawierającej wybór tekstów różnych autorów skoncentruje się na pedagogicznej problematyce uzależnień, głównie od środków psychoaktywnych, której poświęciliśmy w „Wychowaniu na co Dzień” dużo uwagi poczynając od pierwszych jego edycji. Zostało to zintensyfikowane w roku 1998, kiedy podjęliśmy trwającą do dziś, systematyczną i owocną współpracę z Wydziałem Zdrowia i Opieki Społecznej (aktualnie Zdrowia i Polityki Społecznej) Urzędu Miasta Torunia. Najbardziej konkretnym jej przejawem było i jest włączenie się przedstawicieli naszej Redakcji w organizowaną od powyżej wskazanego roku październikową kampanię społeczną ukierunkowaną na profilaktykę uzależnień. Od tego też czasu corocznie publikujemy jeden „jesienny” numer czasopisma skoncentrowany na zagadnieniach diagnozy, profilaktyki i terapii uzależnień pozyskując artykuły o tej tematyce nierzadko od wybitnych znawców problemu. Konsekwentnie też dokumentujemy przebieg takich działań realizowanych w mieście, w którym mamy swoją siedzibę, a którego władze samorządowe wspierały niejednokrotnie konkretne edycje czasopisma. Nieprzypadkowo więc niniejszą książkę otwiera studium analizujące osiemnastoletnie działania inspirowane i organizowane przez wspomniany wcześniej Wydział Urzędu Miasta Torunia, a zamyka fotorelacja, której staraliśmy się nadać kształt swoistego dokumentu społeczno-historycznego. Z kolei dwa „środkowe segmenty” zawierają wybór artykułów (także w niektórych przypadkach zaktualizowanych i poszerzonych) odnoszących się do istoty uzależnień, ich uwarunkowań i diagnozy zjawiska (część II) oraz możliwości prowadzenia pracy pedagogicznej na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom, a tam gdzie one już mają miejsce – podejmowania skutecznej terapii (część III).

W tym miejscu chciałbym podziękować wszystkim Autorom, których artykuły zostały zamieszczone w niniejszej tematycznej monografii za możliwość ich wykorzystania, zaś władzom samorządowym Miasta Torunia za okazanie wsparcia finansowego dla tego projektu edytorskiego.

Jan A. Malinowski

Redaktor naczelny „Wychowania na co Dzień”